

ISSN 0350-185x

UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

LXVI

*У СПОМЕН НА АКАДЕМИКА
ИРЕНУ ГРИЦКАТ*

Уређивачки одбор:

*др Јасна Влајић-Појовић, др Даринка Горјан-Премк,
др Милка Ивић, др Лили Лаикова, др Александар Лома,
др Софија Милорадовић, др Александар Младеновић, др Мирослав Николић,
др Асим Пецо, др Предраг Пипер, др Слободан Ремейић, др Андреј Н. Собољев,
др Живојин Сјанојчић, др Срејко Танасић, др Зузана Тојолињска,
др Драго Ћујић, др Виктор Фридман*

Главни уредник:

Предраг Пипер

БЕОГРАД
2010

НАЈДА ИВАНОВА

Софијски универзитет „Св. Климент Охридски“
Катедра за словенске језике

СЛАВЕНОСРПСКИ ЈЕЗИК ИЗМЕЋУ „ПРОСТОТЕ“ И „СОВЕРШЕНСТВА“

У раду се разматрају неки стереотипи о славеносрпском периоду из историје српског књижевног језика који су се трајно усталили у научном дискурсу. Истичу се одређени спорни или нерешени опште-теоријски проблеми, а наиме: термилошко именовање разматраног периода, социолингвистичка дефиниција, особине норме и кодификације мешовите славеносрпске писмене праксе. Образлаже се оправданост примене метода лингвостилистике и дискурсне анализе у истраживању српског књижевнојезичког развоја од друге половине XVIII до првих деценија XIX века.

Кључне речи: српски књижевни језик, славеносрпски период, мешовити књижевнојезички тип, лингвостилистика, анализа дискурса.

У временском размаку између назадовања српкословенског језика и формирања савременог српског језичког стандарда у историји српског књижевног језика издваја се раздобље коегзистентне употребе рускословенског/руског, славеносрпског и народног језика у писменој пракси (на пример, Ивић 1998: 105–172). О културној, књижевној и језичкој историји те епохе постоји обимна стручна литература у којој се чињенице и појаве интерпретирају у оквирима различитих методолошких парадигми од којих свака ствара специфичне научне стереотипе у академском дискурсу.

Ранија вукоцентрична романтичарски конотирана интерпретација нормализирања и кодификације савременог српског

књижевног језика постаје популарна преко њеног прихватања у типолошким класификацијама словенских књижевних језика. Она је повезана с реализацијом критеријума прекида у развоју одговарајућег књижевног језика (Brozović 1970). Поред тога споменута представа доприноси детаљном истраживању филолошких радова Вука Карацића и рецепције његових идеја у српском друштву утврђујући концепцију о супротстављању Вуковог књижевнојезичког модела формираног на монодијалекатској основи vs. неразумљивој, неунифицираној и вештачкој писменој пракси рускословенских и славеносрпских писаца.

С друге стране, низ истраживања о социокултурној, књижевној и језичкој ситуацији у Србији током XVIII и првих деценија XIX века даје убедљиве аргументе о постојању континуитета у српском културном и језичком развоју, при чему се Вукова реформа проучава као завршна фаза србизације и израз инхерентних књижевнојезичких развојних процеса у српском језику разматране епохе¹.

Приликом анализе емпиријске грађе у погледу улоге Вука Карацића и шумадијско-војвођанске књижевнојезичке традиције при формирању српског језичког стандарда често се комбинују елементи споменутих супротних научних стереотипа. Поред тога запажа се и примена критеријума који су релевантни за истраживање савремених књижевних језика (КРЕЧМЕР 1998: 49). Различита усмереност концепција долази до изражаја у интерпретацији како општетеоријских проблема тако и у расправама о конкретним текстовима из славеносрпске епохе.

Пре свега терминолошко именовање разматраног периода као „предстандардног“, „прелазног“ (KRETSCHMER 1991, КРЕЧМЕР 2006), „предвуковског“ потврђује укорењеност представе о његовој под-

¹ Још у 60-им годинама И. Грицкат истиче да „просветитељска и раноромантичарска књижевност у Војводини и касније у ослобођеној Србији чини са Вуковом појавом и Вуковом борбом нераздвојну целину“ (Грицкат 1966: 63). У својим најновијим истраживањима А. Младеновић исто тако наглашава као једно од основних обележја континуитета у историји српског књижевног језика „посрбљивање славеносрпског књижевног језика, што је кренуло негде од почетка друге половине XVIII а завршило се крајем прве половине XIX века; део тога континуитета био је и сам Вук Карацић који је овом процесу посрбљивања, започетом пре његове појаве у српској култури, својим врло значајним филолошким радом дао и посебан допринос“ (Младеновић 2008: 525).

ређености следећој етапи историје српског књижевног језика претпостављајући усмеравање истраживања ка генези оних тенденција које радије карактеришу стварање стандардног језика током XIX века него развој самог славеносрпског периода. Истовремено, намеће се и питање у којој мери је оправдано разграничење између рускословенског и славеносрпског периода који у почетној фази свог формирања постоје напореда и реализују се у списима истих аутора (З. Орфелина, Ј. Рајића), а специфичне манифестације те симбиозе могу се пропратити до средине XIX века (Младеновић 1989: 71).

Један од најсложенијих проблема не само српске него и осталих мешовитих писмених пракса у историји језика православних Словена дате епохе јесте њихова социолингвистичка дефиниција. У конкретном случају не постоји сагласност око питања да ли у славеносрпском периоду можемо говорити о књижевном језику, о језику књижевности (Грицкат 1969: 23) или о писменом језику (Кречмер 1998: 49); јесу ли рускословенски и славеносрпски посебни језици, називи различитих стилова или могу да буду именовани књижевнојезичким типовима, при чему последњи термин до сада нема прецизне дефиниције. Славеносрпски период се проучава као део историје српског књижевног језика² па управо због тога њему се приступа с тачке гледишта теорије књижевних језика. У славистици је прихваћена функционална теорија прашке школе, на коју се ослања и типологија словенских књижевних језика у радовима Д. Брозовића и Н. Толстоја (Суботић 2003: 102–104). Као резултат примене те методологије савремена наука има на располагању детаљну и свеобухватну информацију о месту мешовите писмене праксе славеносрпског периода у језичкој ситуацији, о жанровско-стилистичким и функционално-стилистичким параметрима њене употребе из макросо-

² Уп. размишљања И. Грицкат: „Данашњи српскохрватски књижевни језик почео је да се формира у време када се формирала и војвођанска рационалистичка књижевност, и са том књижевношћу наш савремени књижевни језик има не само хронолошку већ и много дубљу, историјски битнију везу. Ако се мора проучавати историја нашег књижевног језика – тема која је, за разлику од историје дијалеката, била до сада прилично занемаривана, – онда се на ову чињеницу мора обратити нарочита пажња“ (Грицкат 1966: 61).

циолингвистичке перспективе. Помоћу метода новосадске школе (Суботић 2003: 107–108) детаљно су описане, систематизоване и анализиране разговорне, рускословенско-руске, српкословенске и хибридне компоненте мешовите писмене праксе, а исто тако се идентификују тенденције ка уопштеној, доследној употреби одређених фонетских и морфолошких језичких особина различитог порекла (Младеновић 1989: 135–140).

Истовремено се и до најновијег времена одржава концепција о ненормираности и некодифицираности мешовите славеносрпске писмене праксе, што је главни узрок негативним конотацијама. Нарочиту популарност стичу опште констатације о варирању језичких особина, различитих по пореклу, према тематици дела, аудиторијуму коме је оно намењено, а исто тако у зависности од пишчеве индивидуалности; често се истиче недоследност у употреби традиционалних и говорних црта чак на једној те истој страници датог текста. На основу тога долази се до закључка да „не само што није потребно него није ни могућно писати граматику или синтаксу нечега што није језик већ језичко стање, почетак књижевног језика“ (Грицкат 1966: 65). Истиче се одсуство основних карактеристика књижевнојезичке норме – унифицираности и општеприхваћености. На тај начин због веће еластичности и мање стабилности него што то допушта дефиниција Пражана о норми низ аутора пориче дотичној писменој пракси обележје нормираности.

С друге стране, намеће се питање како славеносрпски језик, будући окарактерисан на споменути начин, успева да трансмитује у српско друштво цивилизацијске вредности барока, класицизма и просветитељства, да буде инструмент стварања низа оригиналних и преведених дела из области лепе књижевности, природних наука, филозофије, филологије, превођења Новог завета и издавања првих новина (Иванова 1998). У том случају требало би поставити под знак питања сврсисходност примењивања прашке теорије о књижевнојезичкој норми према славеносрпској (а и свакој другој сличној мешовитој) писменој пракси уместо да се последњој оспорава књижевнојезички статус.

Норма мешовитих књижевнојезичких типова није формирана као резултат дуготрајне еволуције него уз одлучујући утицај екстралингвистичких чинилаца. Због тога се не може очеки-

вати да она буде супституент датог језика уопште, каквим се могу сматрати савремене књижевнојезичке норме чији се описи често користе у структуралистичко-типолошким истраживањима. Код мешовитих књижевнојезичких типова у рангу славеносрпског, славенобугарског, источнословенских „проста мова“ и „язычие“, а исто тако „илирског“ језика бугарских католика из XVII–XVIII века главну улогу у организовању језичких средстава различитих по пореклу игра стилистичка структура текстова (Иванова 1997). Својеврсна мултидимензионалност у језичком изражавању која ствара негативну представу о вишку језичке супстанције, у ствари, поставља аутора текста у ситуацију избора међу формалним елементима који потичу из различитих језичких система и које карактерише специфична стилска маркираност. То захтева да се успостави стилогена функција употребљених разговорних, рускословенско-руских, српкословенских и хибридних особина на свим језичким нивоима у конкретним текстовима различите жанровско-стилске припадности³.

Посебне пажње је вредно проучавање рускословенско-руског књижевнојезичког утицаја на српски књижевни језик XVIII века. У низу темељитих расправа у тој области, почев од радова Б. Унбегауна све до најновијих студија А. Младеновића, протумачено је његово прилагођавање и његов значај за формирање славеносрпског језика у XVIII веку, а исто тако за филолошко образовање Срба у првим деценијама XIX века. Од посебне важности је закључак да паралелно с процесом уклањања рускословенског језика из световне сфере он преузима улогу сталног пасивног опонента српском народном језику, услед чега структура рускословенског језика стиче способност да организује српску језичку супстанцију у облику негативног примера, антиузора (Младеновић 1989: 71–72). Наведена оцена о негативној конотацији представа о рускословенском језику у филолошкој свести књижевника карак-

³ Перспективне идеје у вези са стварним функционисањем језичких елемената у поетским текстовима XIX века садржане су у радовима С. Стијовића о језику П. П. Његоша. Упоредо с тематском мотивисаношћу у употреби традиционалних језичких особина анализира се улога метрике у стицању књишке обележености и домаћих и словенских позајмица; утврђује се употреба синонима не само у оквиру словенизама него и словенских и народних облика, условљена поштовањем начела изосилабизма (Стијовић 1982: 127–136).

теристична је пре свега за прве деценије XIX века. У XVIII веку унификацијски процеси у српском друштву одвијају се на неколико нивоа – општесловенском, јужнословенском и националном – од којих се сваки вербализује на посебан начин. Актуелност средњовековне тежње ка митологизацији словенске етногенезе и глотогенезе подржава идеју о словенској узајамности и проузрокује позитивно конотирану употребу рускословенског језика.

У том контексту могуће је претпоставити да преко самог рускословенског језика славеносрпски писци прихватају и за њега типични принцип текстолошке кодификације (Толстой 1988: 73) на нивоу синтаксе. У морфолошкој норми рано се утврђују српске говорне особине па се само у погледу лексике предузимају покушаји лексикографске кодификације (Гудков 1993). Проучавању кодификације и њених конкретних манифестација требало би да претходи једна целовита расправа о језичкој идеологији и језичкој свести у славеносрпској епоси.

Могућности примене других методолошких приступа приликом истраживања писмене праксе славеносрпског периода могу бити илустроване анализом текста који је већ уведен у научни дискурс помоћу метода новосадске школе. На пример, то би могла да буде *Посвеџа* Стефана Живковића из књиге „Прикљученија Телемака“ (1814), која је објављена у студији А. Младеновића *Два савременика и њиховог Вука Караџића: Стефан Живковић и Димитрије Исајловић* (Младеновић 2008: 316–360). У тој студиозној текстолошко-филолошкој расправи аутор долази до закључка да текст одражава процес даље србизације ондашњег славеносрпског/Доситејевог књижевног језика у почетном периоду Вукове реформе. Наглашава се припадност народног језика С. Живковића шумадијско-војвођанском дијалекту са елементима локалног источносремског говора; посвећује се пажња мишљењу књижевника о неопходности србизирања лексема које су позајмљене из рускословенског и којих нема у српском језику, а означавају апстрактне појмове; истичу се иновативна решења у графици и правопису аутора; наводи се ограничени број славенизама који су подељени на лексичке, лексичке србизирани, морфолошке адаптирани, фонетске и графичке славенизме (Младеновић 2008: 349–350).

Значењско-композицијске микроструктуре од којих се текст састоји у знатној мери су конвенционализоване у предговорима српских издања разматране епохе:

- (1) Приказ околности око превођења и издавања текста
- (2) Коментар о књизи „Прикљученија Телемака“
 - (а) Образложење за штампање списка тиме што би он допринео васпитању и оплемењивању карактера српских читалаца
 - (б) Излагање садржаја књиге с обзиром на корисност историјске спознаје
 - (в) Истицање неопходности ширења сличне литературе у Србији
- (3) Заузимање става у вези с актуелним аспектима језичког питања у Србији на почетку XIX века.

У оквиру наведене композицијске шеме запажају се битне разлике у синџаксичкој обликованости појединих микроструктура. У (1) доследно је спроведена стилизација разговорног језика с доминацијом паратаксе, с облицима перфективног презента за изражавање прошлих радњи (*почнемо, преведемо, се ... дојадне и ослади, замоле V*). Успоставља се такође увођење дијалошких структура ауторовог и туђег говора, с актуелизованим и перифрастичким говором (*Један од мојих совојника ућућиа ме ... На које му ја одговорим V*), унутрашњи говор (*Ајде, помислим, кад се вама дојада, ваљда ће и друћима ... V–VI*), прагматички маркери разговорности (*Ајде V*). Микроструктуре (2) и (3) карактерише просветитељско-поучна и полемичка интонираност, због чега се поред развијеније паратаксе кроз изражавање саставних и супротних односа успоставља сложена хипотакса укључивањем атрибутских и допунских зависних реченица. Карактеристични су примери инверзије, нарочито у (2а), где су све реченице инверзне. У сегментима (2) и (3) фреквентнија је употреба уметнутих израза и допуна. Док се у (1) кумулативно начело у структурисању наратива остварује, пре свега, употребом глаголских облика или именица предметне семантике, у (2) и (3) ритмизирајући односно емфатички ефекат постигнут је преко именских синтагми које садрже речи апстрактног значења (*кој ову књигу приљезно и охоћино ушчићиа, да може посћиаћи добар и добродјећиаљан, и да ће у њему жеља и вкус к лећим наукама и к блаћим дјелма возбудићи VI*).

Посебну улогу у славеносрпској писменој пракси има процес *хибридизације*. Како у осталим предговорима епохе тако и у *По-*

Увођење и прилагођавање рускословенско-руске и латинске апстрактне лексике остварује се у синтагмама које могу имати исте граматичке морфеме у српском, рускословенском и руском језику, или у два од трију језика – на пример, у ном. и ак. јд. и мн., инстр. јд. и сл. (*Шћю нема срѣски народњи језик у себи за ѿанка и учена израженија, а ви узмиѿе оѿи славенскоѿа и ѿосрбиѿе VIII; своим сочиненијем VI*). Истоветни руско-српски падежни наставци олакшавају продирање лексичких основа с руским фонетизмом, али нису одлучујући за отпочињање процеса србизације ових последњих. Најчешће се прихватање интелектуалне лексике остварује у оквиру српских граматичких структура (у ѿаковим народо-ѿишесѿвама VII; *Књиѿу ову – која је ѿосредсѿвом ѿренумерације најечашѿана ... IV; хоѿѿео сам и више ѿисмена изосѿавиѿи IX*). Та тенденција оповргава устаљени стереотип о вештачком карактеру славеносрпског језика (што би претпостављало његово проучавање као објекта интерлингвистике) и потврђује његову књижевнојезичку природу.

На пример, од трију компаративних облика употребљених у *Посвећѣи* српски *најчистиѣи* и хибридни *најсовершенѣи* појављују се у атрибутивној синтагми која се односи на „елински“ језик. Традиционални компаратив *боѣаѣијеѣи* карактерише српски народни

језик у текстовном фрагменту који садржи метафорично приказивање српског језика као извора (*Сам српски језик богајјејши је њај извор, њочније ђа само с вниманијем исијививајши и учивши VIII*). Слични примери оповргавају прецењивање тематске условљености у употреби синонимичних језичких средстава и доказују могућност да се преко њих исто тако експлицира систем аксиолошких представа аутора.

Друкчији тип стилистичке мотивације запажа се у употреби дативних наставака: док традиционални наставак *-ем* у синтагми *доброхојним чивајтељем VI* са својом хомеотелеутичном обликованомшћу ствара асоцијације с конвенцијама барокних посвета, новоштокавски наставак *-ма* преузима аналогну ритмизирајућу улогу, али у поучно-просветитељском текстовном фрагменту дидактичке интонираности: *жеља и вкус к лејим наукама и к блажим делма возбудиши VI*. У оба примера аутор би могао да употреби само један од наставака не пореметивши еуфонијски ефекат постигнут поновљеним граматичким морфемима у одговарајућим синтагмама, али њиховим очувањем уноси се додатна стилистичка нијансираност приказане садржине.

Локативни наставак *-и* остварује се на два начина – без и са сибиларизацијом основе (тј. у складу с руском и српском језичком нормом), што је контекстуално условљено – први облик је употребљен приликом увођења апстрактног латинског термина *рејублика*, који је протумачен сложеницом с рускословенским фонетизмом (*о Рејублики, њо јесті народоојшчесіеву VI*), а други облик се појављује у једном конкретном аутобиографском фрагменту (*прводио сам кадишио време њо војсци V*). Описани тип варирања језичких средстава истог значења и различите стилске маркираности која формирају однос паралелности јесте оказионално условљен. Због тога јединице које га конституишу не стварају посебан стилистички систем што проузрокује њихово касније елиминисање из писмене праксе (Иванова 2003).

У предговорима књига из славеносрпске епохе укључујући и предговор С. Живковића проблематизују се битни аспекти нормативних процеса. С једне стране, књижевник образлаже увођење особина говорног језика приликом формирања књижевне норме (наставак *-и* за ген. мн. као и употреба аориста). С друге стране,

прихвата се немогућност потпуне радикализације графичког и правописног система, а исто тако афирмише увођење форми за исказивање поштовања 2 л. мн. личне заменице као прагматички маркер једног типа модерног социјалног понашања (IX). Наведена пишчева запажања потврђују да је он свестан правила која намеће дискурс. Истовремено С. Живковић утврђује право писца на индивидуални избор – *али на све њо ни сам имао предписані правила, него ми се чинило, да ће њако добро биџи IX*. Индивидуализам у писменој пракси који аутор заговара могао би да буде повезан с овде размотреном секундарном стилизацијом текстова, па да се стави у контекст процеса стилистичке диференцијације књижевног језика. Он је изазван и чињеницом да одвијање унификацијских процеса без организоване институционе подршке у социјалној употреби језика у максималној мери претвара књижевну активност у индивидуални стваралачки чин. Због тога усмеравање анализе ка дискурсно условљеном селективном ставу писца према језичким, стилистичким, жанровским и естетским тенденцијама у писменој пракси, према културним и социјалним процесима претпоставља оријентисање научних истраживања о славеносрпском језику у правцу когнитивне лингвистике и анализе дискурса.

Лингвистичка проучавања на нивоу макротекста утврђују типове међусобног деловања међу језичким системима различитог порекла. У развоју књижевнојезичке норме од средине XVIII до првих деценија XIX века могла би се издвојити почетна фаза у којој стилистичке конвенције организују увођење говорног језика у књижевну употребу док се у завршној фази оне подређују и адаптирају према особинама већ интелектуализованог српског говорног језика који се прилагођава књижевној употреби, тј. развојна тенденција је од стилистичке нормираности ка језичкој нормираности, при чему се у оквиру ове последње током XIX века формира нови систем стилова.

За истраживање тих процеса од нарочите користи могу да буду достигнућа одређених праваца у савременој когнитивистици, теорији анализе дискурса и лингвистици текста. Наведене интердисциплинарне науке нуде нове методолошке поступке за анализирање психолошких механизма генерисања и рецепције текста, за

проучавање структуре и функција социјалног, културног и ситуационог контекста језичке употребе, полазећи од схватања о језику као врсти социјалне праксе.

Цитирана литература

BROZOVIĆ, Dalibor. *Standardni jezik*. Zagreb: Matica hrvatska, 1970.

Грицкат, Ирена. „У чему је значај и какве су специфичности славеносрпског периода у развоју српскохрватског језика. Поводом иницијативе Матице српске да се састави речник књижевног језика славеносрпског периода.“ *Зборник за филологију и лингвистику* XIX (1966): 61–66.

Грицкат, Ирена. „Језик књижевности и књижевни језик.“ *Јужнословенски филолог* XXVII I/1–2 (1969): 1–36.

Гудков, Владимир. *Сербская лексикография XVIII века*. Москва: Московский государственный университет имени М. В. Ломоносова. Филологический факультет, 1993.

Иванова, Найда. „Смесените книжовноезикови типове и барокът. Българската разновидност на южнославянския ’илирийски език’” през XVII–XVIII в. (Част I) – *Съпоставително езикознание*, кн. 3 (1997): 100–129; (Част II) – *Съпоставително езикознание*, кн. 4 (1997): 53–83.

Иванова, Найда. „Проблеми и подходи в изследването на сръбския книжовен език от XVIII и началото на XIX в.“ *Съпоставително езикознание* 3–4 (1998): стр. 61–71.

Иванова, Найда. „Језички параметри жанровских прожимања у српској књижевности с краја XVIII и почетка XIX века.“ *Научни састајанак слависти у Вукове дане. Београд, 10–14. 9. 2003. Прожимање жанрова у српској књижевности. Књижевно дело Милоша Црњанскога и његовијичке промене у савременој српској књижевности* 33/2 (2004): 81–89.

Ивић, Павле. *Преглед историје српског језика*. Приредио Александар Младеновић. Целокупна дела. Том VIII. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића, 1998.

- KRETSCHMER, Anna. „Методологија разрађивања лингвистичких текстовних модела за предстандардно језичко доба.“ *Научни састајанак славистица у Вукове дане. Реферати и саопштења* 20/2 (1991): 65–71.
- КРЕЧМЕР, Ана. „Сравнительная история славянских литературных языков: вопросы методологии.“ *Вестник Московского университета*, Сер. 9 Филология № 3 (1998): 48–59.
- КРЕЧМЕР, Ана. „Културне парадигме код Срба и Руса на прелазу од средњовековног ка новом добу.“ *Сусрећ култура. Зборник радова* (2006): 493–500.
- Младеновић, Александар. *Славеносрпски језик. Сјудије и чланци*. Нови Сад: Књижевна заједница Новог Сада. Новинско издавачко предузеће „Дечје новине“, 1989.
- Младеновић, Александар. *Историја српског језика. Одабрани радови*. Београд: Чигоја штампа, 2008.
- Стиловић, Светозар, *Славенизми у Њеђошевим ђесничким делима*. Сремски Карловци – Нови Сад, 1992.
- Суботић, Љиљана. „Критички приступ проучавању историје (српског) књижевног језика.“ *Српски језик* VIII/1–2 (2003): 99–109.
- Толстой, Никита. *История и структура славянских литературных языков*. Ответственный редактор член корреспондент АН СССР В. Н. Ярцева. Москва: Наука, 1988.
- УНБЕГАУН, Борис. *Почеци књижевног језика код Срба*. Превео Михаило Поповић (Студије о Србима: св. 1). Београд: Вукова задужбина, Орфелин; Нови Сад: Матица српска, 1995.

Summary

Najda Ivanova

SLAVENO-SERBIAN LANGUAGE – BETWEEN SIMPLICITY AND PERFECTION

In the studies on Slaveno-Serbian period of the history of Serbian literary language one discrepancy is examined. The latter refers to the key role of the aforementioned period for the integration of Serbian society to the values of rationalism and Enlightenment and the imposed negative stereotypes of Slaveno-

Serbian written praxis as deprived of norm and codification respectively. As long as this hybrid type of literary language derives under the predominant influence of extra linguistic factors, it cannot be investigated neither from the perspective of contemporary views on unification and stability of literary norm, nor by implementing methods of historical dialectology and historical grammar. In the recent paper the regulating role of stylistic conventions of the period in question in using language elements of different origin is emphasized. Then, the necessity of examining discursively determined selective position of the writers on language and literature development as well as on sociocultural processes in Serbian society are outlined.